

Paradoxul libertarian în cadrul informațional nozickian

This article is written in Social Choice Theory tradition. It's subject is the Impossibility of a Paretian Libertarian Theorem (Sen 1970 a,b), and Nozick's (1974) answer to this result. First, I present Sen's theorem then, I briefly present the nozickian rights theory, and Nozick's answer to the above mentioned result. I extend the knowledge in Social Choice Theory by introducing: 1) several arguments which shows that the nozickian side-constraints theory cannot be represented in Sen's informational framework, 2) an argument which proves that Nozick's solution for Sen's impossibility result is not consistent with his natural rights theory, 3) a nozickian solution in an extended informational framework, which is consistent with his rights as collateral constraints theory, 4) two extensions of this solution in the extended informational framework.

simple alternatives, consent functions, constraint functions, side-constraints, natural rights, extended informational framework, quasi-choice functions.

Considerații preliminare

Teoria alegerii sociale (TAS), cel puțin în varianta sa axiomatică¹, începe cu lucrarea lui Kenneth J. Arrow din 1951, unde acesta formulează Teorema sa de Posibilitate Generală. Acest rezultat demonstrează că nu există nicio funcție de bunăstare socială care să fie pareto inclusivă, să aibă un domeniu nerestricționat, să fie nedictatorială și care să îndeplinească condiția independenței față de alternativele irelevante. Semnificația teoremei lui Arrow a luat sensul că economia bunăstării nu este compatibilă decât cu dictatura, fie că democrația nu este posibilă (interpretările tari), fie că,

pur și simplu, una (sau mai multe) dintre condiții nu este necesară și poate fi, în mod substanțial, slăbită sau chiar eliminată (interpretarea slabă). La 19 ani după ce Arrow întemeiează paradigma, Amartya K.

Sen formula Teorema de Imposibilitate a

unui Paretian Libertarian, introducând în TAS problematica drepturilor individuale. Acest nou rezultat de imposibilitate apare în urma 1) relaxării funcției de bunăstare socială la funcții de decizie socială, 2) introducerii drepturilor individuale în teoria alegerii sociale prin impunerea unei condiții așa-zis libertariene, 3) reținerii condiției pareto slabe și a condiției domeniului nerestricționat și 4)

Mihai Ungureanu

eliminării condiției de nedictatură și condiției independenței față de alternativele irelevante. Importanța teoremei lui Sen este, în interpretarea tare, aceea că libertarianismul nu este consistent cu unanimitatea și cu raționalitatea colectivă minimală. În interpretarea slabă, rezultatul lui Sen nu exprimă o inconsistență între paretianism și drepturi, ci între paretianism și o anumită formulare a drepturilor individuale, formulare ce poate fi corectată. Interpretarea tare este implicată din susținerea lui Sen în privința necesității condiției libertariene. În această privință, în *Minimal Liberty*, Sen nota: „ L^* (libertarianism minimal) încearcă să surprindă o condiție slabă care este implicată de diferite formulări complete posibile ale cerințelor libertății și, de aceea, trebuie văzută ca o condiție necesară dar nu suficientă pentru a garanta libertatea în societate”². Aceeași idee apare și *Liberty, Unanimity and Rights*: „o negare a condiției L^* ar implica exact pierderea garanției până și a unui element minimal de libertate individuală”³. „Nu există niciun motiv pentru a nega că etica libertariană poate încorpora și alte elemente, atât timp cât, *inter alia*, încorporează și condiția L (libertarianism) sau L^* ”⁴. Dacă anterioarele sunt adevărate, atunci, prin rezultatul publicat în *Collective Choice and Social Welfare* și *The Impossibility of a Paretian Liberal*, Sen demonstrează că gândirea libertariană este inconsistentă (interpretarea tare). Dacă însă se poate demonstra non-necesitatea condiției libertariene sau incapacitatea cadrului informațional în care este formulat rezultatul lui Sen de a reprezenta libertarianismul, atunci trebuie să ne mulțumim cu o interpretare mai slabă. În acest articol demonstrez că există cel puțin o teorie libertariană care nu este vizată de rezultatul de imposibilitate formulat de Sen. Aceasta este teoria nozickiană a drepturilor.

Teorema de imposibilitate a unui paretian libertarian

În *The Impossibility of a Paretian Liberal*, Sen enunța un criteriu de libertate individuală printr-un exemplu care îi subliniază intuitivitatea: „societatea ar trebui să îmi permită libertate absolută de a dormi pe burtă dacă asta doresc, chiar dacă o majoritate din comunitate este suficient de intruzivă cât să simtă că dorește ca eu să dorm pe spate”⁵. Această idee fundamentează încercarea de a introduce drepturile individuale în preocupările teoriei alegerii sociale. Așa cum menționam mai sus, prima încercare de acest fel sfârșește cu un nou rezultat de imposibilitate. În primul rând, relaxăm cerința lui Arrow de a avea o preferință socială tranzitivă, la aceea de a avea o preferință socială minimal rațională (aciclică). În al doilea rând, admitem că preferința unanimă a indivizilor trebuie să fie reflectată identic în preferința socială (condiția pareto slabă) și în al treilea rând, suntem de acord ca preferințele indivizilor să fie înregistrate așa cum sunt exprimate (domeniul nerestricționat), atâta vreme cât sunt minimal raționale. În sfârșit, formulăm drepturile individuale în următorul mod: pentru fiecare persoană există cel puțin o pereche distinctă de alternative asupra căreia aceasta este decisivă în alegerea socială. O cerință și mai slabă este aceea ca măcar doi indivizi să fie decisivi⁶. Dacă considerăm că aceste condiții sunt rezonabile și nu pot fi respinse, atunci vom dori ca toate să poată fi îndeplinite simultan. Problema, așa cum demonstrează Sen, este aceea că nu există o funcție de decizie socială (FDS), *i.e.*, aciclică pe mulțimea alternativelor, care să îndeplinească criteriul pareto slab (P), condiția domeniului nerestricționat (U) și condiția libertariană minimală (L^*). Altfel spus, drepturile individuale (L^*), unanimitatea (P), libertatea de expresie

mare a preferințelor (U) și raționalitatea (A) nu sunt compatibile. În afara demonstrației

(pe care o voi prezenta în anexă), pentru a ilustra această problemă, Sen formulează două exemple dintre care îl voi prezenta, aici, doar pe primul. Acesta apare în *Collective Choice and Social Welfare* și *The Impossibility of a Paretian Liberal* sub denumirea de „cazul amantului doamnei Chatterley”. Pe parcursul articolului voi menționa acest caz sub numele de „prude vs. lewd”: presupunem că avem o singură copie a unei anumite cărți, să zicem a romanului lui David Herbert Richards Lawrence, *Amantul doamnei Chatterley*. Aceasta este văzută diferit de doi indivizi, *prude* și *lewd*. Cele trei alternative pe care cei doi le au în mulțimea de alegere sunt următoarele: a_1 : *prude* citește cartea și *lewd* nu o

citește, a_2 : *prude* nu citește cartea și *lewd* o citește și a_3 : nimeni nu citește cartea. Presupunem că *prude* preferă ca mai degrabă să nu citească nimeni cartea. Dacă însă trebuie să ierarhizeze situația în care el citește cartea și cea în care *lewd* o citește, atunci *prude* preferă să o citească el și să nu îl expună pe *lewd* la literatura obscenă, așadar *prude* preferă pe a_3 lui a_1 , pe a_1 lui a_2 și pe a_3 lui a_2 . Presupunem, mai departe, că *lewd* preferă în primul rând ca *prude* să se bucure de beneficiile pe care lecturarea unei cărți atât de plină de pasiune le poate aduce. Abia apoi, *lewd* preferă ca el însuși să o citească. Situația în care nimeni nu citește cartea este pe ultimul loc în ierarhia lui *lewd*. Prin condiția domeniului nerestricționat, aceste profile de preferință sunt admisibile. Prin condiția libertariană, *prude* este decisiv între a_1 și a_3 , iar *lewd* este decisiv între a_2 și a_3 . Cum *prude* preferă pe a_3 lui a_1 , societatea va prefera pe a_3 lui a_1 ; cum *lewd* preferă pe a_2 lui a_3 , societatea va prefera pe a_2 lui a_3 . Prin condiția pareto slabă, deoarece amândoi preferă pe a_1 lui a_2 , societatea va prefera pe a_1 lui a_2 . Din toate acestea însă, preferința socială este ciclică.

Teoria nozickiană a constrângerilor colaterale

În *Anarhie, stat și utopie*, Nozick propune o soluție pentru inconsistența descoperită de Sen în *Collective Choice and Social Welfare* și *The Impossibility of a Paretian Liberal* dintre paretianism, libertarianism și raționalitatea colectivă. Aceasta are la bază teoria drepturilor de tip constrângeri colaterale. Voi prezenta, pentru început și pe scurt, această teorie. Ea pornește de la ideea că „indivizii au drepturi și nimeni – persoană sau grup – nu le poate face anumite lucruri fără să le încalce drepturile”⁷ și că „Indivizii sunt inviolabili”⁸. În linie lockeană, indivizii au dreptul de proprietate asupra sinelui și asupra obiectelor (anterior neposedate de nimeni) apropiate prin contopirea muncii cu acestea și pe acela de a nu fi agresați decât dacă ei înșiși sunt agresori. Aceste drepturi trebuie interpretate drept constrângeri asupra celorlalți. În termenii lui Nozick, „drepturile celorlalți determină constrângeri asupra acțiunilor în care vă angajați”⁹; „Constrângerile colaterale exprimă inviolabilitatea celorlalte persoane”¹⁰. Ele delimitează „o linie sau un hiperplan care circumscrie o suprafață în spațiul moral ce înconjoară un individ [...] interzic(ând) sacrificarea unei persoane în beneficiul alteia”¹¹. Singura cale legitimă prin care aceste constrângeri sunt anulate este consimțământul titularului dreptului: „Consimțământul voluntar face posibilă încălcarea graniței”¹². În privința rezultatului lui Sen, Nozick are următoarea poziție: „drepturile indivizilor sunt co-posibile; fiecare poate să-și exercite drepturile așa cum vrea. Exercițarea acestor drepturi face ca lumea să aibă unele caracteristici. În limitele constrângerilor pe care le impun acestea, se poate face o alegere prin intermediul unui mecanism de alegere socială bazat pe o ordonare socială; dacă mai există alegeri de fă-

cut! [...] Drepturile nu determină o ordonare socială, dar, în schimb, fixează constrângerile în limitele cărora trebuie făcută o alegere socială, prin excluderea anumitor alternative, fixarea altora ș.a.m.d. (Dacă am dreptul să aleg să trăiesc la New York sau în Massachusetts și aleg Massachusetts, atunci alternativa viețuirii mele la New York nu este un obiect potrivit pentru a fi introdus într-o ordonare socială). Chiar dacă toate alternativele posibile sunt ordonate mai întâi, independent de drepturile fiecăruia, situația nu se schimbă: pentru că atunci este instituită alternativa plasată cel mai sus, care nu este exclusă de către exercitarea drepturilor cuiva, indiferent cine ar fi acesta. Drepturile nu determină poziția unei alternative sau poziția relativă a două alternative într-o ordonare socială; ele acționează asupra unei ordonări sociale pentru a impune o alegere pe care o poate genera¹³. Co-possibilitatea drepturilor indică ceva mai mult decât simplul fapt că putem acorda drepturi egale tuturor. Ea indică o asumare implicită a tuturor condițiilor lui Sen. Trebuie, așadar, să presupunem că toate celelalte sunt la fel: indivizii sunt raționali (*i.e.*, au preferințe complete și tranzitive), că acceptăm ideea de funcție de preferință socială și că acceptăm că aceasta are un domeniu universal (*i.e.*, sunt admise în domeniul funcției toate combinațiile logic posibile de preferințe individuale raționale) și că atunci când toate preferințele stricte ale tuturor indivizilor au același sens (*i.e.*, este preferată aceeași alternativă unei alteia), preferința socială va avea același sens cu această preferință unanimă (*i.e.*, criteriul pareto slab). Aceste asumții implicite sunt foarte importante deoarece lasă, cel puțin aparent, ca unic punct de disensiune modul în care sunt concepute drepturile individuale: care este rolul acestora? Sunt în afara ordinii sociale sau înăuntru? O problemă importantă, semnalată de Sen în *Liberty, Unanimity and Rights* este următoarea: „Există un sens clar în care abilitatea lui Nozick de a alege să trăiască unde dorește (referire la exemplul lui Nozick privind mutarea în New York sau Massachusetts) este în domeniul alegerii sociale [...] Este, într-adevăr, posibil să îl urmărim pe Nozick în definirea ordinii sociale fără a ține seama de drepturi recunoscute, dar dacă o ordine socială se presupune că reflectă o judecată de bunăstare socială care ia totul în calcul, atunci abilitatea de a exercita drepturi trebuie să intre, până la urmă, în ordinea socială¹⁴. Problema este, așa cum remarcă Sen, una de „interpretare a ordinii sociale¹⁵. Deși probabil ușor prea dură, consider că afirmația următoare este corectă: Nozick nu pare să înțeleagă conceptul de funcție de bunăstare socială. Atâta vreme cât admite implicit toate condițiile lui Sen, inclusiv pe aceea de ordine socială (preferință socială tranzitivă, reflexivă și completă), nu poate formula drepturi individuale în afara acestei funcții, de vreme ce aceasta ar trebui să înglobeze toate informațiile despre preferințe în raport cu stările sociale posibile. Dacă funcția înglobează toate informațiile despre preferințe dar drepturile nu sunt conținute în acestea, înseamnă că informațiile despre drepturi nu sunt despre preferințe, ceea ce înseamnă că nu poate fi acceptat cadrul informațional formulat de Sen. Or, Nozick acceptă acest cadru informațional. Avem așadar două probleme de rezolvat. În primul rând trebuie văzut dacă teoria drepturilor-constrângerilor colaterale este consistentă cu condiția libertariană în varianta Sen (de fapt, dacă drepturile de tip constrângerii implică pe aceasta, așa cum susține Sen că ar trebui să o facă orice teorie libertariană). Pornind de la prima problemă, trebuie văzut dacă soluția lui Nozick este consistentă cu teoria sa a drepturilor de tip constrângerii. Le voi discuta pe rând.

În privința celei dintâi probleme, lucrurile vizează următorul aspect: dacă drepturile individuale sunt corect surprinse de condiția libertariană (versiunea Sen) în sensul că aceasta este o condiție necesară (deși nu suficientă) exprimării libertății individuale,

atunci modul în care acordăm aceste drepturi este foarte important. Acesta se referă la faptul că, în varianta Sen, un individ are un drept în măsura în care comportamentul sau variază în vreme ce comportamentele celorlalți sunt constante (decisivități pe x - variante). Când acest lucru se întâmplă, putem concluziona că alternativele care au această caracteristică se află în sfera personală a persoanei în privința căreia variază¹⁶. Pe de altă parte, drepturile libertariene în versiunea Nozick sunt drepturi naturale și nu se acordă pe baza unei astfel de variații. Avem deci un prim punct de divergență, anume sursa drepturilor. Dacă această observație este corectă, atunci este și următoarea: nu putem recunoaște decisivități pe alternative conjuncte deoarece, dacă fiecare este proprietar asupra propriului corp, atunci nu se pot recunoaște decisivități decât asupra acțiunilor acestui corp și nu asupra acțiunilor altor corpuri, indiferent că aceste acțiuni sunt, sau nu, constante. În ceea ce privește cea de-a doua problemă, în primul caz (versiunea Sen) avem doar informația despre preferințe și variație. În cel de-al doilea, avem o mulțime de informație care pare a fi mai largă. În primul rând, așa cum am spus deja, drepturile sunt naturale, ceea ce înseamnă că nu iau în calcul informația despre variație. În al doilea rând, ele sunt complet alienabile prin consimțământ, ceea ce indică o altă funcție decât cea de preferință. Pot, spre exemplu, consimți și la o alternativă care nu se află în mulțimea de alegere a relației de preferință¹⁷. Dacă consimt la aceasta, drepturile mele nu sunt câtuși de puțin încălcate și nu rezultă de nicăieri că mulțimea de alegere a relației de preferință trebuie să determine ordinea relativă a două alternative în cadrul ordinii sociale. În plus, să presupunem că două alternative oarecare, x și y , sunt în sfera mea personală (definită în maniera Sen sau în maniera Nozick). Presupunem că prefer x lui y . Dacă drepturile sunt definite pe baza unei funcții de preferință și pe baza variației comportamentelor (ca în versiunea lui Sen a drepturilor), atunci dacă eu prefer pe x lui y , x este preferat social lui y și dacă eu prefer pe y lui x , atunci ordinea socială va fi aceeași cu a mea (nu se precizează ce se întâmplă atunci când sunt indiferent). Dacă însă sfera personală este definită nozickian, înseamnă că x și y se referă la exercitarea drepturilor naturale la proprietate asupra sinelui și a derivatelor acestuia sub forma îndreptăririi în achiziție și a protecției față de agresiunea care nu este în legitimă apărare. În plus, înseamnă că, dacă eu consimt la una dintre alternative, sau la ambele, atunci alternativele care sunt în mulțimea de consimțământ sunt alternative în care drepturile mele sunt respectate și pot fi în mulțimea de alegere socială. Dacă însă aceste alternative, sau una dintre ele, se află în mulțimea drepturilor mele naturale dar nu se află în mulțimea mea de consimțământ, atunci ele nu pot fi alese social. Altfel spus, nici variația, nici preferința nu determină modul în care vor fi alese alternativele. Acestea sunt alese nu în cadrul unei ordini sociale (preferința socială tranzitivă și completă), ci în afară. Dacă raționamentele anterioare sunt corecte, atunci, deși soluția lui Nozick este foarte interesantă, ea nu poate fi concepută în cadrul informațional propus de Sen, așa cum Nozick lasă de înțeles că ar fi posibil. Drepturile nu mai pot fi definite în funcție de variație (proprietăți ale alternativelor) și preferință, ci în funcție de proprietăți intrinseci ale indivizilor (și nu ale alternativelor) și în funcție de modul în care aceștia consimt sau nu la o alternativă sau alta. În sfârșit, putem introduce și o clauză legată de preferință: date fiind mulțimea drepturilor naturale, mulțimea de consimțământ și mulțimea de constrângere, dacă individul i preferă o alternativă x , aflată în toate aceste mulțimi, unei alte alternative y , atunci, indiferent dacă aceasta se află sau nu în mulțimile anterior notate, x va fi ales.

Rămân două probleme de rezolvat: prima constă în faptul că, indiferent că admitem, sau nu, o funcție de preferință în definirea drepturilor (Nozick pare a admite o astfel de funcție), alegerea rămâne individuală. Este lipsit de sens să discutăm despre alegere socială sau preferință socială atunci când alternativele sunt derivate din, spre exemplu, dreptul meu de proprietate asupra propriului corp. Mă pot culca pe ce parte a corpului doresc, iar aceasta nu este o alegere socială, ci una complet individuală. A include în cadrul ordinii sociale modul în care eu ierarhizez două alternative aflate în sfera mea personală este oarecum contraintuitiv, deoarece nu se realizează nicio alegere socială, ci doar una individuală. Aici este un punct în care teoria drepturilor-constrângeri colaterale nu este consecventă cu soluția lui Nozick pentru paradoxul lui Sen. Nu există niciun motiv pentru a amalgama într-o funcție de preferință socială soluția dată în sfera personală (condiția libertariană) cu cea dată în sfera publică (condiția pareto). Mai mult, nici nu este posibil, deoarece funcția în care are loc această „amalgamare” nu poate fi una de preferință socială de vreme ce informația relevantă este dată de o funcție de existență a drepturilor, una de consimțământ, una de constrângere și una de preferință. Acest cadru informațional este cu mult mai larg decât cel propus de Sen și pe care Nozick îl acceptă implicit. Așadar: 1) soluția lui Nozick rezolvă problema pusă de Sen prin ieșirea din cadrul informațional în care Sen formulează rezultatul său de imposibilitate; 2) acceptarea cadrului informațional propus de Sen nu este consistentă cu soluția lui Nozick. De aici, Nozick oferă o soluție interesantă și eficace, dar eșuează în a-i înțelege natura. Această concluzie este întărită atunci când ne uităm la condiția Pareto cu mai multă atenție. Aceasta nu poate lua în calcul altă informație decât cea despre preferințe. Ea nu poate spune nimic despre informația istorică în ceea ce privește respectarea drepturilor¹⁸. Potrivit teoriei îndreptățirii a lui Nozick, o stare de distribuție prezentă este îndreptățită doar dacă condițiile de dreptate în achiziție sau transfer sunt satisfăcute. Condiția pareto (de fapt, nicio procedură bazată exclusiv pe informații despre preferințe) nu poate îngloba informații despre modul în care s-a ajuns în starea socială actuală. Dacă aceasta este una obținută prin încălcări ale drepturilor naturale, este irelevant că toată lumea preferă o alternativă x unei alternative y . Dacă starea actuală a lumii mă cuprinde pe mine în cadrul unei relații de sclavie cu un alt individ, iar această situație în care mă aflu nu s-a actualizat ca urmare a semnării unui contract de sclavie consimțit de ambele părți, este irelevant că eu prefer să nu fiu bătut până la moarte, iar stăpânul meu preferă același lucru. A aplica criteriul paretian într-o astfel de situație înseamnă a proceda complet contraintuitiv. Informația despre cum s-a ajuns la *status-quo* este una relevantă. Nu este suficient să știm că toată lumea preferă o alternativă pentru a considera acea alternativă acceptabilă. Conținutul alternativei preferate contează! Informația despre cum s-a ajuns la *status-quo* contează!¹⁹ Dacă soluția nozickiană nu este formulată în cadrul informațional propus de Nozick, un demers interesant ar fi acela de a încerca să o formulăm luând în calcul informația despre consimțământ, preferințe și drepturi naturale. Primul lucru pe care trebuie să-l facem este acela de a defini o funcție de alegere colectivă nozickiană (*FACN*) care ia ca input informații despre preferință, consimțământ și drepturi naturale (în această ultimă categorie intrând și informația istorică despre respectarea drepturilor naturale în obținerea situației de alegere). În al doilea rând, trebuie reformulate condiția domeniului universal și condiția pareto slabă în acest cadru informațional. În al treilea rând, trebuie formulată condiția libertariană Nozick. În definirea acesteia pornim de la două idei: a) prima este ierarhizarea etică a criteriului libertarian deasupra oricărui alt criteriu: exercita-

rea drepturilor „face ca lumea să aibă unele caracteristici. În limitele constrângerilor pe care le impun acestea, se poate face o alegere prin intermediul unui mecanism de alegere socială bazat pe o ordonare socială; dacă mai există alegeri de făcut!²⁰; b) a doua este clauza eliminării din ordinea celorlalți a alternativelor care nu sunt în mulțimea de alegere a sferei personale: „Dacă am dreptul să aleg să trăiesc la New York sau în Massachusetts și aleg Massachusetts, atunci alternativa viețuirii mele la New York nu este un obiect potrivit pentru a fi introdus într-o ordonare socială”²¹. Putem observa din a) și b) două lucruri: primul se referă la faptul că soluția lui Nozick folosește o condiție pareto care nu se aplică pe întreaga mulțime a alternativelor, al doilea vizează faptul că rolul consimțământului în exercitarea drepturilor este condiționat de preferințe.

Pornind de la aceste observații definim: *soluția libertariană Nozick în cadru informațional extins* (L_{ne}): pentru fiecare profil de preferință, fiecare profil de consimțământ²², fiecare profil de constrângere prin drepturi naturale și pentru oricare alternative aflate în sfera personală a unui individ i , c1) în mulțimea de alegere socială pot apărea doar acele alternative care nu violează constrângerile prin drepturi naturale fără consimțământul lui i și c2) care sunt în mulțimea maximală de preferință a acestuia, c3) în profilele de preferință ale altor indivizi pot apărea doar alternativele aflate în mulțimea maximală a individului titular al dreptului, c4) intersecția mulțimilor de decisivitate libertariană a indivizilor este vidă, c5) situația de alegere rezultă în urma unei secvențe²³ care respectă drepturile naturale. Condiția funcționează în felul următor: clauza 1 este clauza alienării prin consimțământ. Prin ea, individul poate să consimtă la o alternativă care i-ar încălca altfel drepturile. Clauza 2 condiționează consimțământul față de o alternativă, de apariția acesteia în mulțimea maximală de preferințe a individului în a cărei sferă personală apare acea alternativă. Aceasta înseamnă că, dacă o alternativă apare pe ultimul loc în mulțimea ordonată²⁴ de decisivitate libertariană, se consideră că nu s-a consimțit la aceasta. Deoarece nu s-a consimțit, alternativa aflată pe ultimul loc în mulțimea ordonată de decisivitate a unui individ nu poate apărea în ordonarea altui individ. Clauza 4 spune că o alternativă aflată în decisivitatea unui individ nu poate apărea și în decisivitatea altuia. În sfârșit, clauza 5 admite informația istorică drept relevantă. Cu o astfel de condiție libertariană, problema lui Sen nu poate apărea din următoarele motive: a) nu discutăm despre funcții de decizie socială (deci numai despre preferințe), ci despre funcții de consimțământ, constrângere, preferință și despre clauze de acordare a decisivităților pe alternative diferite, b) condiționarea consimțământului de preferință creează un caz particular în care individul decisiv este indiferent între alternative și ambele trec în sfera publică (fiind în mulțimea maximală a decisivității libertariene a aceluși individ). Dacă ambele trec în sfera publică, alternativa preferată social este cea care întrunește unanimitatea, însă profilele de preferință sunt diferite de profilele din paradoxul lui Sen din cauza indiferenței, c) nu se mai pot acorda decisivități pe x -variante. Această clauză este o soluție (slabă) tehnică pentru înlăturarea decisivităților pe comportamentele altora. Este o soluție slabă deoarece ea poate fi întărită interzicând explicit acordarea decisivităților pe alternative conjuncte. În forma enunțată în clauza 4, dacă avem, spre exemplu, alternativele din cazul „prude vs. lewd” (extins), putem în continuare să acordăm decisivitate pe comportamentele altora, însă numai pe câte două de fiecare individ (acestea pot fi și pe două dintre x -variante, dar nu pe toate 4). Enunțăm c4: condiția libertariană acordă decisivități numai pe alternative simple. Astfel definită, condiția libertariană este consistentă cu paretianismul extins informațional și domeniul universal extins informațional. În sfârșit, d) condițiile lui Sen nu pot

încorporează informația istorică solicitată de teoria nozickiană.

Voi defini, în cele ce urmează, alte două condiții²⁵ care acordă consimțământului un rol mai important decât o face L_{ne} . Pornind de la L_{ne} , putem defini o condiție libertariană nozickiană în cadru informațional extins, care oferă consimțământului o putere mai mare. Dacă în cazul L_{ne} consimțământul se consideră a fi dat doar pentru alternativele aflate în mulțimea maximală de preferință pe mulțimea de decisivitate libertariană, noua condiție, pe care o voi numi *libertarianism nozickian în cadru informațional extins cu accent pe consimțământ* (L_{nec}), oferă individului posibilitatea de a nu trece în sfera publică nicio alternativă, indiferent dacă aceasta se află în mulțimea sa de alegere a decisivității libertariene. Mai clar, L_{nec} : pentru fiecare profil de preferință, fiecare profil de consimțământ, fiecare profil de constrângere prin drepturi naturale și pentru oricare alternative aflate în sfera personală a unui individ i , $c1$) în mulțimea de alegere socială pot apărea doar acele alternative care sunt în mulțimea de alegere a individului decisiv (adică au fost preferate în sfera personală); $c2$) dacă acesta își da consimțământul; $c3$) intersecția mulțimilor de decisivitate libertariană a indivizilor este vidă; $c4$) condiția libertariană acordă decisivității numai pe alternative simple; $c5$) situația de alegere rezultă în urma unei secvențe care respectă drepturile naturale. Condiția funcționează în următorul mod: dacă eu sunt decisiv pe două alternative x și y și prefer pe x lui y , atunci x nu mai trece automat în sfera publică, putând apărea și în ordinea celuilalt/celoralți individ/zi. Acesta/aceștia își poate/pot exprima preferința pe mulțimea de alegere a sferei mele personale doar dacă eu consimt. În ceea ce privește alternativa care nu este în mulțimea de alegere a sferei mele personale, aceasta nu mai poate apărea în ordinea celuilalt, indiferent dacă îmi dau sau nu acordul. Cum L_{nec} este mai tare decât L_{ne} , va fi de asemenea compatibilă cu principiul paretian formulat în cadru informațional extins.

Pornind de la L_{nec} , se poate acorda un rol suplimentar consimțământului: menținem toate clauzele din L_{nec} cu diferența că alternativa care pierde în sfera mea personală (*i.e.*, este dominată prin relația mea de preferință) poate apărea în ordinile celorlalți dacă eu îmi dau consimțământul pentru aceasta. Voi numi această condiție *libertarianism nozickian în cadru informațional extins prin consimțământ tare* (L_{nec}). Să luăm cazul „prude vs. lewd” (*original*). Să presupunem că atât prude, cât și lewd își dau consimțământul pentru ambele alternative aflate în mulțimile lor de decisivitate libertariană și că profilele de preferință sunt aceleași ca cele formulate de Sen în *Collective Choice and Social Welfare* și *The Impossibility of a Paretian Liberal*. Aparent, privind această posibilitate, avem din nou o problemă de inconsistență. Dacă folosim însă clauza intersecției vide și clauza interdicției acordării decisivităților pe alternative conjuncte, nu există nicio posibilitate de a deduce o inconsistență. Prin intersecția vidă, decisivitățile libertariene nu pot fi cele din cazurile propuse de Sen (*pentru că în toate intersecțiile sunt nevide*), iar prin decisivitățile pe alternative simple, alternativele nu pot fi cele folosite de Sen.

Concluzie

Teoria drepturilor-constrângeri colaterale nu este consistentă cu soluția dată de Nozick paradoxului lui Sen din următoarele motive: *a*) în primul rând, ideea de preferință socială nu este consistentă cu postulatul individualismului ontologic pe care și Nozick îl reține, *b*) în al doilea rând, sursa drepturilor diferă: acordarea decisivităților pe x -variante (*versiunea Sen*) nu este consistentă cu teoria drepturilor naturale (*versiunea Nozick*), deoarece

cuprinde comportamentele altor indivizi, iar aceasta nu este consistentă cu dreptul de proprietate asupra sinelui; c) în al treilea rând, funcția de preferință este însoțită de o funcție de consimțământ și una de constrângere prin drepturi naturale; d) în al patrulea rând, nu putem amalgama într-o funcție de preferință socială informația preluată din sfera personală (*condiția libertariană*) cu cea din sfera publică (*condiția pareto*), pentru că informația din sfera personală nu este numai despre preferințe, în vreme ce funcția de preferință socială primește în domeniul său numai profile individuale de preferință; e) în al cincilea rând, atât condiția libertariană, cât și condiția pareto sunt incapabile să primească informație istorică; f) în al șaselea rând, condiția nozickiană în cadru informațional extins (L_{ne}) nu este consistentă cu libertarianismul lui Sen și nu prezintă problema de consistență descoperită de Sen; g) în al șaptelea rând, deși L_{nec} și L_{nec} nu sunt în spiritul clauzei 3 (*așadar, nu pot fi considerate a fi într-adevăr nozickiene*), acestea rezolvă de asemenea problema lui Sen.

Anexă

1*. Notății și definiții²⁶

[d.1.1] relație slabă de preferință: x este preferat slab lui y dacă și numai dacă fie x este preferat strict lui y , fie y este preferat strict lui x : $xRy \leftrightarrow (xPy \vee xIy)$

[d.1.2] preferință strictă: x este preferat strict lui y , dacă și numai dacă x este preferat slab lui y și y nu este preferat slab lui x : $xPy \leftrightarrow (xRy) \wedge \neg(yRx)$

[d.1.3] relație de indiferență: x este indiferent lui y , dacă și numai dacă x este preferat slab lui y și y este preferat slab lui x : $xIy \leftrightarrow (xRy) \wedge (yRx)$

[a.1.1] reflexivitate: x este în relație de preferință slabă cu sine: $\forall x \in A : xRx$;

[a.1.2] completitudine: oricare ar fi două alternative diferite x, y , fie x este preferat slab lui y , fie y este preferat slab lui x : $\forall x, y \in A : (x \neq y) \rightarrow (xRy) \vee (yRx)$;

[a.1.3] tranzitivitate: oricare ar fi 3 alternative, dacă prima este preferată slab celei de-a doua și cea de-a doua este preferată slab celei din urmă, atunci prima este preferată slab celei din urmă $\forall x, y, z \in A : (xRy) \wedge (yRz) \rightarrow xRz$;

[a.1.4] aciclicitate: oricare ar fi un număr finit de alternative, dacă prima este preferată strict celei de-a doua, cea de-a doua celei de-a treia ș.a.m.d., atunci prima este preferată slab celei din urmă: $\forall x, y, z, \dots, v \in A : (xPy) \wedge (yPz) \wedge \dots \wedge zPv \rightarrow xRv$

[d.1.4] o regulă de alegere colectivă (RAC) este o relație funcțională f , în așa fel încât pentru orice mulțime de profile individuale $\mathcal{R}_1, \dots, \mathcal{R}_n$ (câte o ordine pentru fiecare individ) este determinată o singură relație de preferință socială $R_s : f(\mathcal{R}_1, \dots, \mathcal{R}_n)$.

[d.1.5] mulțime de alegere: o alternativă x din A este cea mai bună alternativă din A cu privire la o relație de preferință slabă R dacă și numai dacă este cel puțin la fel de bună ca orice altă alternativă din A : $\forall y : ((y \in A) \rightarrow (yRx))$. Mulțimea alternativelor care sunt cele mai bune din A poartă numele de mulțime de alegere din A , fiind notată cu $C(A, R)$.

[d.1.6] o funcție de decizie socială (SDF) este o regulă de alegere colectivă f , al cărei domeniu este restricționat la acele relații de preferință R care generează o funcție de alegere $C(S, R)$ pe X . i.e., relații de preferință socială complete și aciclice.

[d.1.7] o funcție de bunăstare socială (SWF) este o regulă de alegere colectivă f care specifică ordini pentru societate i.e., relații de preferință socială reflexive, complete și tranzitive.

[t.1.1] mulțime de alegere nevidă: $C_s(A, R) \neq \emptyset$, dacă R este reflexivă, completă și

aciclică. **t1** este demonstrată de Sen în *Collective Choice and Social Welfare*.

[t.1.2] FBS \rightarrow FDS. *i.e.* orice funcție de bunăstare socială este și o funcție de decizie socială, dar nu și invers. De aici, rezultatul de imposibilitate al lui Sen apare și cu funcții de bunăstare socială arrowiene. **t2** este demonstrată de Seidl în *On Liberal Values*.

2*. Teorema de imposibilitate a unui paretian libertarian.

[d.2.1*]: condiția domeniului nerestricționat (U): o funcție de bunăstare socială are un domeniu nerestricționat dacă include toate profilele de preferință individuală.

[d.2.2*]: o funcție de decizie socială îndeplinește **condiția Pareto slabă (P)** dacă și numai dacă pentru oricare două alternative, x și y , dacă toți indivizii preferă pe x lui y , atunci societatea va prefera pe x lui y și invers – dacă toți indivizii preferă pe y lui x , societatea va prefera pe y lui x : $\forall x, y \in X, [(xP_s y \leftrightarrow \forall i, xP_i y) \wedge (yP_s x \leftrightarrow \forall i, yP_i x)]$.

[d.2.3*]: condiția libertariană (L): există cel puțin o pereche de alternative distincte (x, y) asupra căreia fiecare individ i din societate este decisiv în alegerea socială: dacă i preferă pe x lui y , atunci societatea va prefera pe x lui y și dacă i preferă pe y lui x , atunci societatea va prefera pe y lui x .

[d.2.4*]: libertarianism minimal (L^*): există cel puțin o pereche de alternative distincte (x, y) asupra căreia cel puțin doi indivizi din societate sunt decisivi în alegerea socială: dacă i preferă pe x lui y , atunci societatea va prefera pe x lui y și dacă i preferă pe y lui x , atunci societatea va prefera pe y lui x .

[t.2.1*]: nu există nicio funcție de decizie socială care să satisfacă condiția domeniului universal, condiția pareto slabă și condiția libertariană.

[t.2.2*]: teorema de imposibilitate a unui paretian libertarian: nu există nicio funcție de decizie socială care să satisfacă condiția domeniului universal, condiția pareto slabă și condiția libertarianismului minimal dacă numărul indivizilor este cel puțin egal cu 2 și numărul alternativelor este egal cel puțin cu 3.

Demonstrație [t.2.1*], [t.2.2*]²⁷. Din premise $N = \{i, j\}$ și $S = \{x, y, z, w\}$. Presupunem că există o SDF care îndeplinește U, P și L^* . Trebuie verificate trei cazuri: 1) (x, y) și (z, w) sunt aceeași pereche. Prin L^* nu putem acorda decisivitate pe aceeași pereche de alternative pentru doi indivizi, deoarece setul de alegere al funcției de decizie ar fi vid. 2) Cel puțin un element este comun. Presupunem că $x = z$, că $xP_i y \wedge yP_i w$ și că $wP_j x \wedge yP_j w$. Prin L^* , $D_i(x, y)$ și $D_j(x, w)$, prin P avem $yP_s w$, prin U preferințele raționale sunt informație relevantă, iar prin aciclicitate această informație trebuie să producă o mulțime de alegere nevidă. Așadar, $xP_s y \wedge yP_s w \wedge wP_s x$, dar $wP_s x \leftrightarrow \neg[xRw]$, ceea ce înseamnă că proprietatea de aciclicitate este încălcată și că $C_s(S, R) = \emptyset$. 3) Cele patru alternative sunt distincte. Presupunem că $wP_i x \wedge xP_i y \wedge yP_i z$ și $wP_j x \wedge yP_j z \wedge zP_j w$. Prin L^* , $D_i(x, y)$ și $D_j(z, w)$; prin P , $wP_s x \wedge yP_s z$, prin U sunt admise toate preferințele individuale raționale, iar prin condiția aciclicității mulțimea de alegere socială trebuie să fie nevidă. Dar $xP_s y \wedge yP_s z \wedge zP_s w \wedge wP_s x$ și $wP_s x \leftrightarrow \neg[xRw]$, însă prin aciclicitate xRw , ceea ce înseamnă că proprietatea de aciclicitate este încălcată și că $C_s(S, R) = \emptyset$. *q.e.d.*

[e.2.1*]: cazul prude vs. lewd. Fie o mulțime a indivizilor, $N \mid \# N = 2$, în care p și l (*prude* și *lewd*) trebuie să ierarhizeze social alternativele dintr-o mulțime $A \mid \# A = 3$. Acestea sunt: $a_1 : (1, 0)$ - *prude* citește cartea și *lewd* nu o citește, $a_2 : (0, 1)$ - *prude* nu citește cartea și *lewd* o citește și $a_3 : (0, 0)$ *prude* nu citește cartea și *lewd* nu citește cartea. Prin U următoarele profile de preferință individuale sunt admisibile: 1) $a_3 P_p a_1 \wedge a_1 P_p a_2 \wedge a_3 P_p a_2$

; 2) $a_1P_1a_2 \wedge a_2P_1a_3 \wedge a_1P_1a_3$; Prin $L^* : D_p(a_1, a_3) \wedge a_3P_p a_1 \rightarrow a_3P_s a_1$. Asemănător, $D_l(a_2, a_3) \wedge a_2P_l a_3 \rightarrow a_2P_s a_3$. Prin $P : a_1P_1a_2 \wedge a_1P_p a_2 \rightarrow a_1P_s a_2$; Prin $A : a_1P_a_2 \wedge a_2P_a_3 \rightarrow a_1R_a_3$, dar prin $D_p(a_1, a_3)$, $D_l(a_2, a_3)$ și $P_s(a_1, a_2)$ avem $a_1P_s a_2 \wedge a_2P_s a_3 \wedge a_3P_s a_1$, dar $a_3P_a_1 \leftrightarrow \neg[a_1R_a_3]$, ceea ce înseamnă că aciclicitatea este violată, deci $C_s(A, R) = \emptyset$.

3*. Teoria nozickiană a constrângerilor colaterale.

3.1* Paradoxul libertarian și soluția nozickiană în cadrul informațional Sen

[d.3.1.1*]: **condiția libertariană Nozick** (L_n). Oricare ar fi n indivizi, dacă două alternative se găsesc în sfera personală a unuia dintre ei, alternativa dominată nu mai poate apărea în ordinele celorlalți indivizi. **Formal:** $\forall i \in N, \#N \geq 2, < \infty, \forall x, y, x \neq y :$

$: D_i(x, y) \wedge xP_i y \rightarrow R_j \setminus \{y\}, \forall j \neq i$ (unde R_j este ordinea unui alt individ). **Formal:**

$\forall i, j \in N, \#N \geq 2, < \infty, i \neq j, \forall x, y, x \neq y : D_i(x, y) \wedge xP_i y \rightarrow y \notin R_j$ (unde R_j este

ordinea unui alt individ)

[f.3.1.1*]: există o relație de preferință socială aciclică ce satisface U, P și L_n .

Demonstrație [f.3.1.1*]. Luăm cazul propus de Nozick și îl formulăm cu alternative conjuncte²⁸. Notăm cu (1) starea de a locui la New York și cu (0) aceea de a locui în Massachusetts. Alternativele sunt: $a_1 : (1, 1)$, adică Nozick locuiește în New York și Sen locuiește în New York; $a_2 : (1, 0)$, adică Nozick locuiește în New York și Sen locuiește în Massachusetts;

$a_3 : (0, 1)$, adică Nozick locuiește în Massachusetts și Sen locuiește în New York

și $a_4 : (0, 0)$ Nozick locuiește în Massachusetts și Sen locuiește în Massachusetts. Prin

$U : a_4P_n a_2 \wedge a_2P_n a_3 \wedge a_3P_n a_1 \wedge a_4P_n a_3 \wedge a_2P_n a_1$ și $a_1P_s a_2 \wedge a_2P_s a_3 \wedge a_3P_s a_4 \wedge a_1P_s a_4 \wedge a_1P_s a_4$. Prin $L^* : a_4P_n a_2 \wedge a_3P_n a_1$ și $a_1P_s a_2 \wedge a_3P_s a_4$. Prin $L_n : R_n \setminus \{a_1, a_2\}$ și

$R_n \setminus \{a_2, a_4\}$. De aici, ordinele individuale devin: $a_3P_n a_1$ și $a_3P_s a_4$. Cum ambele se află

în decisivități libertariene, ambele devin preferință socială. Relația generată este incompletă, dar nu suferă de problema ciclicității. Pentru a generaliza această soluție trebuie să pornim de la următoarea observație: în toate cazurile o alternativă preferată pe ultimul loc într-o decisivitate libertariană apare preferată pareto față de o alternativă preferată pe primul loc într-o decisivitate libertariană. Eliminând toate alternativele de pe ultimul loc, eliminăm exact această posibilitate. Condiția pareto este amuțită și rămânem cu informația provenită din decisivitățile libertariene. Din acest motiv, soluția funcționează pentru orice număr de indivizi și strategii. Teorema este demonstrată.

3.2* Libertarianism pe alternative simple

[d.3.2.1*]: **(alternative simple):** o alternativă simplă se referă la acțiunea unui singur individ. e.g. x : „citesc cartea” (1); y : „nu citesc cartea” (0).

[d.3.2.2*]: (alternative conjuncte): o alternativă conjunctă se referă la acțiunea unui individ în raport cu acțiunea altui individ. e.g. x: „citesc cartea și tu nu citești cartea” (1,0), y: „nu citesc cartea și tu nu citești cartea” (0,0), z: „citesc cartea și tu citești cartea” (1,1), w: „nu citesc cartea și tu citești cartea” (0,1).

[d.3.2.3*]: libertarianism pe alternative simple L_{as} : oricare ar fi i , există o sferă personală S_i cuprinzând cel puțin două alternative simple, pentru care i este decisiv în

ambele direcții: $(xP_i y \rightarrow xP_s y) \wedge (yP_i x \rightarrow yP_s x)$.

[t.3.2.1*]: Există o funcție de preferință socială care îndeplinește condiția pareto slabă, condiția domeniului universal și care este aciclică atunci când satisface libertarianismul pe alternative simple.

Demonstrație [t.3.2.1*]. Este evidentă. Paradoxul lui Sen apare deoarece condiția libertariană este definită pe alternative conjuncte. Cum toate alternativele sunt conjuncte în cazul acestui rezultat de imposibilitate, libertarianismul pe alternative simple nu acordă nicio decisivitate, iar preferința socială primește informație doar de la acele alternative care sunt preferate unanim.

[e.3.2.1*]: Luăm 4 alternative conjuncte a_1, a_2, a_3, a_4 ca în paradoxul libertarian. Fiind conjuncte, avem de-a face cu χ -variante: $(a_{1p}, a_{1l}), (a_{2p}, a_{2l}), (a_{3p}, a_{3l}), (a_{4p}, a_{4l})$. Prin

U presupunem că $a_4 P_p a_2 \wedge a_2 P_p a_3 \wedge a_3 P_p a_1$ și $a_1 P_l a_2 \wedge a_2 P_l a_3 \wedge a_3 P_l a_4$. Prin L_{as} nu

putem acorda nicio decisivitate libertariană deoarece alternativele nu sunt simple. Prin P : $a_2 P_p a_3 \wedge a_2 P_l a_3 \rightarrow a_2 P_s a_3$.

3.3* Drepturi individuale transferabile pe alternative simple

[d.3.3.1*]: drepturi transferabile pe alternative simple (L_{da}) – un individ are un drept alienabil dacă poate alege să exercite sau nu acel drept. Altfel spus, dacă individul are opțiunea de a alege să nu exercite dreptul, acesta este alienabil.

Formal: $\forall i, \forall x, y, D_i(x, y) : C_i(D_i(x, y)) = (D_i(x, y))$ sau \emptyset (unde $C_i(D_i(x, y))$)

se citește „alegerea individului i de a exercita dreptul asupra alternativelor x și y ”).

[d.3.3.2*]: o funcție de preferință a individului i pe comportamentul altui individ j este o funcție care specifică ordonarea lui i a alternativelor simple aflate în sfera personală a lui j .

Formal: $\forall i, j, (i \neq j), \forall x, y, (x \neq y), D_j(x, y) : xR_i y \vee yR_i x \vee (xR_i y \wedge yR_i x)$

[d.3.3.3*]: o funcție de cvasialegere este o funcție care, pentru orice mulțime de alternative, specifică o submulțime posibil vidă.

[t.3.3.1*]: există o funcție de cvasialegere colectivă compatibilă cu proprietatea asupra sinelui (C_{vs}) care furnizează o mulțime de alegere colectivă uneori vidă pe baza următorilor pași: a) se determină decisivitățile libertariene pe alternative simple; b) fiecare individ își anunță²⁹ preferința pe propriul comportament; c) fiecare individ își anunța preferința pe comportamentul celuilalt; d) fiecare individ alege dacă își exercită dreptul; e) dacă amândoi aleg să-și exercite drepturile, atunci alegerea colectivă va fi dată de mulțimea mulțimilor de alegere ale relațiilor de preferință privind alternativele aflate în sfera personală a fiecăruia; f) dacă i alege să nu-și exercite drepturile, atunci alegerea colectivă pe

alternativele ce îl privesc va fi egală cu mulțimea de alegere a relației de preferință a lui j pe comportamentul lui i (la fel și pentru j); g) dacă amândoi aleg să nu-și exercite drepturile, atunci alegerea colectivă este dată de preferințele pe comportamentele celuilalt.

Demonstrație [t.3.3.1*]. Presupunem că avem 2 indivizi, i și j și fiecare este decisiv pe alegerea între a dormi pe spate (1) sau pe burtă (0). Definim alternativele simple în următorul mod: pentru i : x (dorm pe burtă) și y (dorm pe spate) și pentru j : z (dorm pe burtă), w (dorm pe spate). Avem de verificat următoarele cazuri: 1) i alege să își exercite dreptul și j alege să-și exercite dreptul și amândoi preferă strict în sferele lor personale; 2) i alege să-și exercite dreptul și j alege să nu o facă, amândoi preferă strict în sferele lor personale și i preferă strict pe sfera personală a lui j ; 3) amândoi aleg să-și exercite drepturile, dar i este indiferent pe sfera sa personală și j preferă strict pe sfera personală a lui i ; 4) amândoi aleg să-și exercite drepturile, amândoi sunt indiferenți pe sferele lor personale și amândoi preferă strict pe sfera personală a celuilalt; 5) amândoi aleg să-și exercite drepturile, amândoi sunt indiferenți pe sferele lor personale și amândoi sunt indiferenți pe sfera personală a celuilalt.

1) $[C_i(D_i(x,y))=D_i(x,y)] \wedge [C_j(D_j(z,w))=D_j(z,w)] \wedge (xP_iy \wedge zP_jw) \rightarrow C_{vs}(x,y,z,w) = \emptyset$, adică amândoi continuă comportamentul privat.

2) $[C_i(D_i(x,y))=D_i(x,y)] \wedge [C_j(D_j(z,w))=\emptyset] \wedge (xP_iy \wedge zP_jw) \rightarrow C_{vs}(x,y,z,w) = \{x,z\}$, altfel spus alegerea colectivă este că amândoi dorm pe burtă.

3) $[C_i(D_i(x,y))=D_i(x,y)] \wedge [C_j(D_j(z,w))=D_j(z,w)] \wedge [(xI_iy \wedge R_j(x,y)) \wedge zP_jw] \rightarrow C_{vs}(x,y,z,w) = \{x,z\}$,

adică alegerea colectivă este că amândoi dorm pe burtă.

4) $[C_i(D_i(x,y))=\emptyset] \wedge [C_j(D_j(z,w))=\emptyset] \wedge [(R_j(x,y)=\{x\}) \wedge (R_j(z,w)=\{z\})] \rightarrow C_{vs}(x,y,z,w) = \{x,z\}$, adică alegerea colectivă este că amândoi dorm pe burtă.

5) $[C_i(D_i(x,y))=D_i(x,y)] \wedge [C_j(D_j(z,w))=D_j(z,w)] \wedge (xI_iy \wedge xI_jy \wedge zI_jw \wedge zI_iw) \rightarrow C_{vs}(x,y,z,w) = \emptyset$, adică amândoi continuă comportamentul privat.

[t.3.3.2*]: C_{vs} este pareto inclusivă.

Demonstrație [t.3.3.2*]. Luăm cazul de mai sus și presupunem că i preferă să doarmă pe burtă iar j preferă ca i să doarmă pe burtă. Alegerea colectivă este ca i să doarmă pe burtă.

3.4* Soluția nozickiană în cadru informațional extins

[d.3.4.1*]: un profil de preferință (R^n) este un n -tuplu de relații slabe de preferință, câte una pentru fiecare membru al societății.

[d.3.4.2*]: o funcție de cvasialegere este o funcție care, pentru orice mulțime de alternative, specifică o submulțime posibil vidă.

[d.3.4.3*]: o funcție de consimțământ individual ($c_{ons(i)}$) este o funcție de cvasialegere în așa fel încât pentru orice mulțime de alternative S , $c_{ons(i)}(S)$ specifică mulțimea alternativelor din S la care individul i a consimțit.

[d.3.4.4*]: un profil de consimțământ c_{ons}^n este un n -tuplu de funcții de consimțământ, câte una pentru fiecare individ.

[d.3.4.5*]: o funcție de constrângere ($c_{onst(i)}$) este o funcție de cvasialegere în așa fel încât pentru orice mulțime de alternative S , $c_{onst(i)}(S)$ este mulțimea de alternative din S care, dacă ar fi alese fără consimțământul lui i , ar viola drepturile acestuia (specificate de o anumită teorie despre drepturi³⁰).

[d.3.4.6*]: un profil de constrângere c_{onst}^n este un n -tuplu de funcții de constrângere, câte una pentru fiecare individ.

[d.3.4.7*]: condiția libertariană Nozick în cadru informațional extins (L_{ne}): $\forall R^n, c_{ons}^n, c_{onst}^n, \forall x, y \in D_i(x, y), c1$ în mulțimea de alegere colectivă pot apărea doar acele alternative care nu violează constrângerile prin drepturi naturale fără consimțământul lui i și $c2$) care sunt în mulțimea de alegere a relației de preferință a acestuia, $c3$) în profilele de preferință ale altor indivizi pot apărea doar alternativele aflate în mulțimea de alegere a sferei personale a titularului dreptului, $c4$) intersecția mulțimilor de decisivitate libertariană a indivizilor este vidă, $c5$) condiția libertariană acordă decisivități numai pe alternative simple, $c6$) situația de alegere rezultă în urma unei secvențe ce respectă drepturile naturale.

[d.3.4.8*]: domeniu nerestricționat pentru $FACN$ (U^*): $FACN$ este definită pe toate combinațiile logic posibile de preferință, consimțământ și profile admisibile de constrângere.

[d.3.4.9*]: condiția pareto slabă cu domeniu paretian restricționat prin L_{ne} (DP_{ine}): pentru toate profilele de preferință, consimțământ, pentru toate profilele admisibile de constrângere, domeniul condiției pareto slabe pentru $FACN$ este format din mulțimea alternativelor care rămâne disponibilă după exercitarea drepturilor individuale. Pentru acestea, oricare ar fi x și y , dacă x este preferat de toți i lui y , atunci x este în mulțimea de alegere socială.

[l.3.4.1*]: L_{ne} nu este compatibilă cu L (Sen)

Demonstrație [l.3.4.1*]. Trivială, prin construcție.

[t.3.4.1*]: L_{ne} nu este pareto inclusivă

Demonstrație [t.3.4.1*]. Presupunem că i este decisiv libertarian pe x, y și că i preferă strict pe x lui y . Dacă așa stau lucrurile, oricare ar fi j , prin L_{ne} , y nu poate apărea în ordonarea acestuia, deci nu avem niciodată situații în care toți indivizii exprimă o preferință cu același sens pe x, y .

[t.3.4.2*]: există o ($FACN$) care satisface L_{ne} , DP_{ine} și U^*

Demonstrație [t.3.4.2*]. Discutăm pe cazul lui Sen (*prude vs. lewd*). În acest caz se încalcă clauza intersecției nevide și clauza decisivităților pe alternative simple, deci L_{ne} nu acordă nicio decisivitate și decizia se ia prin DP_{ine} .

Referințe

1 *Teoria alegerii sociale* nu are un început clar în lucrarea lui Arrow, *Social Choice and Individual Values*. Înaintea acestei lucrări pot fi identificate cel puțin două perioade. În prima pot fi încadrate lucrările lui Ramon Lull din 1282–1287, 1299 și cele ale lui Nicolas Cusanus din 1431-1434. În a doua perioadă pot fi încadrate: lucrarea lui Borda din 1784 și cele ale lui Condorcet din 1788 și 1792. În aceeași perioadă pot fi încadrate: lucrarea lui Lhulier din 1794, cea aparținând lui Collin și Prosperin din 1867, cea a lui Dodgson din 1876 și cele ale lui Nanson din 1883 și 1900. Nu există nicio dovadă că autorii încadrați în cea de-a doua perioadă cunoșteau lucrările celor încadrați în cea dintâi. La fel, nu există nicio dovadă că Arrow cunoștea vreuna dintre lucrările celor anterior menționați. Pentru mai multe detalii în privința istoriei *teoriei alegerii sociale*, a se consulta Urken (1991), McLean și Hewitt (1994) și Montjardet (2005).

2 Amartya K. Sen, „Minimal Liberty”, *Economica, New Series* 59, No. 234 (1992), 140.

3 Amartya K. Sen, „Liberty, Unanimity and Rights”, *Economica, New Series* 43, No. 171 (1976), 227.

4 *Ibid.*, 231.

5 Amartya K. Sen, „The Impossibility of a Paretian Liberal”, *The Journal of Political Economy* 78, No. 1 (1970b), 152.

6 Prin decisivitate libertariană am în vedere ideea că dacă avem un individ i și două alternative

x, y , dacă i este decisiv pe x, y , atunci dacă i preferă pe x lui y , societatea va prefera pe x lui y , iar dacă i preferă pe y lui x , societatea va prefera pe y lui x .

7 Robert Nozick, *Anarhie, stat și utopie* (București: Humanitas, 1997 [1974]), 35.

8 *Ibid.*, 73.

9 *Ibid.*, 71.

10 *Ibid.*, 74.

11 *Ibid.*, 76.

12 *Ibid.*, 101.

13 *Ibid.*, 214–5.

14 Amartya K. Sen, „Liberty, Unanimity and Rights”, *Economica, New Series* 43, No. 171 (1976), 230.

15 *Ibid.*, 229.

16 Reamintesc că alternativele pot varia în privința unui individ, în următorul sens: presupunem că avem două alternative x : (i citește cartea și j citește cartea) și y : (i nu citește cartea și j citește cartea). Alternativele x și y variază doar în privința comportamentului individului i . Acesta citește cartea în x și nu citește cartea în y . Comportamentul lui j rămâne constant; acesta citește cartea în ambele alternative. Cum alternativele variază doar în privința comportamentului lui i , i este decisiv pe (x, y) .

17 Spre exemplu, avem două alternative: „merg la munte” și „merg la mare”, și eu prefer să merg la munte. Dacă eu sunt decisiv pe aceste alternative, atunci condiția libertariană bazată pe preferințe (*condiția Sen*) spune că, dacă sunt obligat să merg la mare, atunci mi se încalcă drepturile. Dacă însă drepturile sunt definite prin consimțământ, atunci eu pot consimți să merg și la mare, și la munte, dar pot prefera să merg la munte. Dacă însă mă duc la mare, nu mi se încalcă niciun drept, pentru că eu am consimțit la ambele.

18 De altfel, în *On Weights and Measures: Informational Constraints in Social Welfare Analysis*, Sen nota următoarele în privința teoriilor (marxiste și nozickiene) istorice ale dreptății: „că abordările istorice militează împotriva neutralității este destul de clar. Ceea ce este mai puțin clar este dacă ele presupun și respingerea întregului cadru al funcționalilor de bunăstare socială (incluzând, bineînțeles, cazul special al funcțiilor de bunăstare socială). Pot fi capturate informațiile istorice în baza de date a funcționalilor de bunăstare socială chiar dacă neutralitatea nu este impusă?” – Amartya K. Sen, „On Weights and Measures: Informational Constraints in Social Welfare Analysis”, *Econometrica* 45, No. 7 (1977), 1559. Răspunsul dat de Sen este negativ: „Pentru a acomoda valori ca libertatea, este necesar să respingem constrângerile informaționale impuse de neutralitate și anonimitate. Același lucru se aplică și sistemelor de îndreptățire și drepturi imaginate de teoriile istorice oricât de diferite ar fi acestea (e.g. cea a lui Marx și cea a lui Nozick). Într-adevăr, în plus, pentru a acomoda aceste abordări istorice, descrierea stărilor sociale trebuie să fie îmbogățită cu mult peste cea convențională” – *Ibid.*, 1568.

19 În acest sens, problema pe care o pune acest articol este mai largă decât cea privind paradoxul libertarian. Susținerea mea este că, în versiunea sa limitată exclusiv la informația despre preferințe, *TAS* nu se poate aplica la o gamă largă de teorii a căror abordare necesită un cadru informațional mult mai larg. În acest sens, paradoxul libertarian este doar o ilustrare a acestei probleme generale.

20 Robert Nozick, *Anarhie, stat și utopie* (București: Humanitas, 1997 [1974]), 214–5.

21 *Ibid.*

22 Pentru a defini *consimțământul*, se definește mai întâi o *funcție de cvasi-alegere*, care, pentru orice mulțime de alternative, specifică o submulțime posibilă (adică pot să nu consimt). De aici, o *funcție de consimțământ individual* este o funcție de cvasi-alegere, în așa fel încât, pentru orice mulțime de alternative S , $con(S)$ reprezintă mulțimea alternativelor din S la care individul i a consimțit. De aici, un profil de consimțământ, con^n , este un n -tuplu de funcții de consimțământ, câte una pentru fiecare individ. Aceste definiții sunt preluate de la Vallentyne în *How to Combine Pareto Optimality With Liberty*

Considerations.

23 Prin „secvență” se înțelege faptul că orice distribuție prezentă este rezultatul unor distribuții precedente și că distribuțiile prezente sunt îndreptățite dacă și numai dacă distribuțiile anterioare sunt îndreptățite (mergând până la achiziția inițială a unei resurse anterior nedeținute). La fel, o situație de alegere este în conformitate cu drepturile naturale, dacă ea a rezultat din situații anterioare în care drepturile naturale au fost respectate. Prin termenul „secvență” surprind caracterul istoric al informației despre drepturi și respectarea acestora.

24 Altfel spus, dacă eu sunt decisiv pe (x,y) și prefer pe x lui y , înseamnă că am consimțit lui x , dar nu și lui y . Deoarece nu am consimțit lui y , această alternativă nu trebuie să mai apară în ordonarea celorlalți indivizi. În termeni nozickieni: „Dacă am dreptul să aleg să trăiesc la New York sau în Massachusetts și aleg Massachusetts, atunci alternativa viețuirii mele la New York nu este un obiect potrivit pentru a fi introdus într-o ordonare socială” – Robert Nozick, *Anarhie, stat și utopie* (București: Humanitas, 1997 [1974]), 214–5.

25 Aceste condiții nu sunt în spiritul soluției nozickiene pentru paradoxul Sen, în sensul că acordă consimțământului o importanță mult mai mare decât o fac soluțiile nozickiene.

26 „*” = formal, „d” = definiție, „a” = axiomă, „t” = teoremă, „o” = observație, „e” = exemplu

27 Cum $L \rightarrow L^*$, demonstrația celei de-a doua teoreme este valabilă și pentru prima.

28 Reamintesc faptul că această soluție nu este una consistentă cu teoria drepturilor naturale a lui Nozick.

29 Fiecare individ introduce în procesul de decizie socială informația despre preferințele sale pe propriul comportament și pe comportamentul celui alt. Spre exemplu, îl informez pe vecinul meu că prefer să-și vopsească casa în verde și îl informez că eu prefer să îmi vopsesc casa în verde. De asemenea, vecinul meu mă informează că el preferă ca el să o vopsească în albastru și că preferă ca eu să mi-o vopsesc în alb. Această informare este necesară pentru că, dacă fiecare dintre noi își vopsește casa în culoarea dorită, negocierea nu mai poate avea loc și amândoi eșuăm în a obține o stare a lumii care să reflecte și preferințele noastre în privința comportamentelor celorlalți.

30 Pentru definițiile funcțiilor de consimțământ, constrângere și funcțiilor de cvasialegere a se vedea Peter Vallentyne, „How to Combine Pareto Optimality With Liberty Considerations”, *Theory and Decision* 27 (1989), 222.

Bibliografie

Arrow, Kenneth Joseph. *Social Choice and Individual Values* (Cowles Foundation for Research in Economics at Yale University), Second Edition. New York: Wiley, 1963 (1951).

McLean, Iain și Fiona Hewitt. *Condorcet – Foundations of Social Choice and Political Theory*. Cheltenham: Edward Elgar, 1994.

Monjardet, Bernard. „Social choice theory and the Centre de Mathématique Sociale: Some Historical Notes”. *Soc Choice Welfare* 25 (2005), 433–456.

Nozick, Robert. *Anarhie, Stat și Utopie*. București: Editura Humanitas, 1997 (1974).

Seidl, Christian. „On Liberal Values”. *Zeitschrift für Nationalökonomie* 35 (1975), 257–292.

Sen, Amartya K. *Collective Choice and Social Welfare*. Oxford: Oxford University Press, 1970a.

Sen, Amartya K. „The Impossibility of a Paretian Liberal”. *The Journal of Political Economy* 78, No. 1 (1970b), 152–157.

Sen, Amartya K. „Liberty, Unanimity and Rights”. *Economica, New Series* 43, No. 171 (1976), 217–245.

Sen, Amartya K. „On Weights and Measures: Informational Constraints in Social Welfare Analysis”. *Econometrica* 45, No. 7 (1977), 1539–1572.

Sen, Amartya K. „Liberty and Social Choice”. *The Journal of Philosophy* 80, No. 1 (1983), 5–28.

Sen, Amartya K. „Minimal Liberty”. *Economica, New Series* 59, No.234 (1992), 139–159.

Sen, Amartya K. „The Possibility of Social Choice”. *The American Economic Review* 89, No. 3 (1996), 349–378.

Urken, Arnold B. „The Condorcet-Jefferson Connection and the Origins of Social Choice Theory”. *Public Choice* 72 (1991), 213–236.

Vallentyne, Peter. „How to Combine Pareto Optimality With Liberty Considerations”. *Theory and Decision* 27 (1989), 217–240.